

מלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "ראה" (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק ל"ג "תשב עד שתלבין?"

א) בדין משה ע"ז על מנת לבטלה האם נחשב שרצה בקיומה?

איתא בפרשה (פ' י"ב פס' ג') **"וניצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלוקיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא"**.

וברש"י "אשרה אילו הנעבד". (דכיון שעבדו הגויים לכל אילן צריכים היו תיכף שנכנסו לארץ לשרוף את כל העצים של ארץ ישראל דאי אפשר לישראל לבטל עבודה זרה של גויים רק הגויים עצמם).

בגמ' בע"ז (דף נ"ג ע"ב) הקשו עלה, מכדי ירושה ארץ ישראל לישראל מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואי משום הנך דמעיקרא, כלומר מלפני שזכו האבות בארץ ישראל ואז יכולים היו הגויים לאסור את האשרות ולא ידעין הי מינייהו הן אשרות שאסורות ואלו מותרות, לפיכך מספק שורפים את כולם, מכל מקום אותם בביטולא בעלמא סגי להו, וברש"י ביאר דקיימא לן עובד כוכבים מבטל עבודת כוכבים על כרחו ליכפינהו לעובדי כוכבים ולבטלינהו, יעוי"ש מה שתירצו בגמ' על כך.

וב"חתי סופר" בחידושי (חולין דף ח' ע"א) תמה על קושית הגמ' והרי ביום י' ניסן עברו ישראל את הירדן ועד כ"ט בניסן הוא היום שכבשו את יריחו לא היה עמהם אפילו גוי אחד שיוכל לבטל את האשרות שנמצאים שם ולפיכך בשעה שכבשו את המקום צריכים היו לשרוף את האשרות, וא"כ מהי פירכת הגמ', הלא החיוב לשרוף הוא תיכף משעת כיבוש ועדיין לא נמצא להם גוי שיוכל לבטל את האשרות?

והעלה החת"ס חידוש גדול לדינא, דאם מקיימים את הע"ז במטרה לחפש גוי שיבטל להם את הע"ז לא היו רוצה בקיומו ואין בזה איסור, דהיכי דמי רוצה בקיום, כגון הא דאיתא בגמ' בע"ז (דף ס"ד ע"א) שכרו לשמור לו על יין נסך שכרו אסור, דהתם רוצה הוא בשכר ולפיכך מעוניין הוא בקיום האיסור, אבל הכא אינו רוצה בקיום האשרות אלא ממתין לגוי שיבטל ובכה"ג אינו נחשב שמעוניין בקיום הע"ז, שהרי כל המטרה

שלו למעשה לבטל את הע"ז, לפיכך שפיר הקשתה הגמ', למה נתחייבו לשרוף את כל האשרות, ימתינו עד שימצאו גוי שיבטל להם את הע"ז ולא יוצרכו לשרוף את כל האשרות.

וראיה הביא לסברא הנ"ל מדברי הפנ"י בחולין (דף ח' ע"א) דאיתא התם דמותר לשחוט בסכין של ע"ז (אם אין בה כל שמנונית איסור) ויש לתמוה על כך, דהרי רוצה הוא בקיומה של ע"ז דאסור והיאך מותר ליהנות כאן מסכין של ע"ז? ותירץ הפנ"י דמיירי שמחפש גוי לבטל את הסכין ע"ז ואינו רוצה כלל בקיומה ובינתיים הוא משתמש בסכין ובכה"ג לא נחשב שהוא שומר אותה לקיום.

ברם דברי הפנ"י תמוהים מאד, בשלמא בדין האשרות שמקיימים אותם עד שימצאו גוי שיבטלם מובן דאין זה נחשב שומר לקיום כיון שאינו עושה שום דבר בע"ז שיהיה מעוניין בקיומה רק ממתין בשב ואל תעשה עד שימצא גוי שיבטל אותה, אבל זה משתמש בסכין של ע"ז, הרי בינתיים נהנה ממנה ודומה לשומר על יין נסך ששכרו אסור ומהיכי תיתי להתיר זאת? ובאמת בחתם סופר על מס' ע"ז (דף ל"ב) הקשה על הפנ"י כן והניח בצ"ע.

ברם בפלתי (סי' י' סק"ג) מבאר בטו"ט דברי הפנ"י, דבאמת בעצם מעשה השחיטה אין זה נקרא משתכר, וכפי שנראה ברש"י דמעשה שחיטה הוא קלקול, שהרי הבהמה בחייה שווה יותר שהרי עומדת לגי דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה, ולשחוט מסוכנת אסור, לפי שהי מתקן, שאם לא ישחטנה תמות ויאבד ממון רב. אולם באמת היה מקום אפילו להתיר שחיטה של מסוכנת, שהרי איכא מצות "וזבחת" ומי ששוחט מברך על השחיטה והרי זו מצוה קיומית ויש לומר בעניין זה דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אלא שמכל מקום יש לו גם הנאה צדדית שהרוויח את הבהמה, שאם הייתה מתה הייתה שווה פחות ובוזה הוי הנאה שאינה קשורה לעצם המצוה.

ובעניין רוצה בקיום, ייסד מן החת"ס גופא (או"ח סי' קט"ו) גדר מהו נקרא גדר רוצה בקיומו אסור, דזה רק

הרי לנו שאין הדבר תלוי כלל במשיחה, ובזה צ"ע לתרווייהו.

והנה תוס' בשבועות (דף ט"ו ע"א ד"ה מתיב רבא) תמהו מפני מה לא הטעינו את המקדש במשיחה כפי שעשו במשכן (וכיון שכן הוי לגמי' שם לפרוך ממשכן גופא שיהיה טעון משיחה לדורות) ובמשך חכמה (פ"ר נשא) כתב על כך ביאור, דמה שהמשכן טעון משיחה במדבר משום שהיה מטלטל ממקום למקום, דפעמים היה במקום זה ופעמים במקום אחר ולא הייתה ע"ז קדושת מקום, הלכך צריכים היו לקדש את המשכן עצמו שבכל מקום תהיה הקדושה שורה עליו וזה נעשה רק על ידי משיחה (דלא גרע ממשחת הכלים שעל ידי משיחתם נתקדשו להיות קודש מצד מהותם בכל מקום) אבל במקדש דהוי לדורות תלויה הייתה הקדושה במקום ומקריבין על המקום גופא אף שאין המקדש קיים, א"כ הקדושה תלויה בקרקע ובקרקע לא שייכת משיחה.

(ולפי"ז במת יחיד שכל אחד בונה בראש גגו ואין לו קדושת מקום בודאי יש להטעינו משיחה אם רוצים להקריב עליו חובות, ורש"י סובר דלא משחו את במות יחיד לפיכך אי אפשר היה להקריב עליהן חובות רק נדרים ונדבות).

והנה הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה הל' ב') כתב וז"ל "כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא הייתה עליו שם תקרה וכו'", ולא מצינו שמשחו בית האבנים שלו וכיון שלא היה זה המשכן עצמו שנמשח בשמן המשחה צריכים היו לכאורה למשוח את האבנים כדי לתת להן קדושת במה גדולה.

ובפשטות צ"ל דבמשכן שילה נתקדש המקום אף שלא היה זה המקום שנקבע להיות לבית עולמים מכל מקום עמד במקומו כשלוש מאות וששים ותשע שנים, ולהכי צריכים היו לקדש את המקום בהיקף שתי תודות ובשירי המנחה כפי שעושים כשבאים לקדש את העזרה כדאיתא במס' שבועות (דף י"ד ע"א) ויעוין במהרש"א שם שבמשכן לא נצרכו לקדש את המקום בו היו מקימים אותו בהיקף שתי תודות ושירי מנחה, כיון שזה דין בקידוש המקום ובמשכן לא היה קידוש מקום לפיכך לא היו מקדשים את המקום רק את המשכן עצמו, אבל במשכן שילה שנקרא "מנוחה" נתקדש בקביעות מקום והיו לו אבנים מלמטה וצריכים היו על כן לקדש המקום בשתי תודות, ולהכי נראה שלא היו צריכים למשוח את האבנים (אבל במת יחיד דאין בו קדושת מקום בפשטות יצטרכו לקדש את האבנים).

וב'רנת יצחק" העלה שבפשטות רצה רש"י לחלק בין במת יחיד ומשכן שבמדבר דבתרווייהו לא נתקדש המקום, א"כ מה הוא החילוק שביניהם, שזה מקריבים עליו את כל החובות ואילו במת יחיד מקריבים עליו רק

ברוצה להרוויח מהאיסור כמו בשכרו לשמור בין נסך, או רוצה בקיום הכלאים וכן משכיר יורה שלו שיבשל בה חמץ שאסור משום שרוצה בקיומו של החמץ, אבל היכי שרוצה רק להציל שלא להפסיד ממונו לא שמענו שיחשב בגדר רוצה בקיומו,

וראיה לזה מדין נכרי שהלוח לישאל ונתן לנכרי את חמצו במשכון והרהינו אצל הנכרי ואומר לגוי שאם לא יפרע לו יהיה החמץ שייך לו מעכשיו, מותר החמץ הזה לאחר הפסח, אע"ג שאם יאבד המשכון יפטר הנכרי ויפסיד הישראל, נמצא שרוצה הישראל בקיום החמץ, וכמו כן באופן שקיבל הישראל אחריות על חמצו של נכרי בביתו של נכרי החמץ מותר לאחר הפסח ואף ע"ג שרוצה בקיום החמץ, שהרי קיבל עליו אחריות וירויח שיוכל לומר לגוי "הרי שלך לפניך ויפטר מחובי" הרי לך שכל רוצה בקיום רק כדי שלא להפסיד ממון אינו נחשב רוצה בקיום.

והנה כאן אינו רוצה בקיום סכין השחיטה לקיימו כחפץ אצלו אלא רוצה רק לשחוט את הבהמה אלא שצריך הוא כרגע בסכין שיוכל למנוע מעצמו הפסד ממון אם לא יוכל לאכול את הבהמה ומה שנהנה מזה ששחט עם הסכין הרי השחיטה מצוה היא ומצוות לאו ליהנות ניתנו וכיון שכן אין זה נחשב רוצה בקיום סכין השחיטה בגוונא שאכן ממתין לגוי שיבטל את הסכין ועל הדרך עד שהגוי יבטל משתמש הוא בסכין השחיטה עדיין אינו נחשב בזה כרוצה בקיום הע"ז, לפיכך פשוט היה לפניי שאף זה נחשב אינו רוצה בקיומו, ודו"ק היטב.

(ב) האם המשיחה קובעת את דין במה גדולה?

איתא בפרשה (פ"ר י"ב פס' ח') "**לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה איש כל הישר בעיניו**". ובפרש"י: לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו', מוסב על למעלה על כי אתם עוברים את הירדן וגו', כשתעברו את הירדן מיד אתם מותרים להקריב בבמה כל י"ד שנה של כיבוש וחילוק, ובבמה לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן, שהוא עמכם ונמשח, והוא כשר להקריב כל חטאות ואשמות נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שישר בעיניכם להביאם ולא על ידי חובה אותם תקריבו בבמה".

נראה בפשטות דרש"י פירש את הפסוק לפי שיטת ר"י בגמ' זבחים (דף ק"י ע"א) דאין בין אהל מועד שבגלגל לאהל מועד שבמדבר, רק דבגלגל אף במת יחיד מותרת ואין להקריב עליה חובות רק דבר הנידר ונידב. אולם מה שהוסיף רש"י בטעם הדבר כיון שהמשכן נמשח לפיכך ניתן להקריב עליו כל דבר ואילו במת יחיד לא נמשחה. דברים אלו אינם עולים עם דברי הרשב"ם בפר' ויצא (בראשית פ"ר כ"ח פס' י"ח) שיעקב משח את המצבה לקדשה להקריב עליה, הרי לך שאף במת יחיד טעונה משיחה (אף שיעקב אבינו לא הקריב עליה רק את נדריו ולא קרבנות חובה). עוד צ"ע מאידך גיסא, כידוע בית המקדש עצמו לא נמשח והקריבו עליו כל החובות,

שוחטין בלא קרבן היו ענושים כרת כדכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו', וכן פי' רגמ"ה, והקשו התוס' דהאי קרא במוקדשין כתיב, וקושיא זו תירץ הרמב"ן דלרש"י הפסוק מדבר גם בחולין וגם במוקדשין, וכיון שנכנסו לארץ הותר להם לשחוט חולין בגבולין ונשאר רק איסור שחיטת קדשים בחוץ, ועוד הקשו התוס' היכי ס"ד לקמן דאיסור בשר תאווה הוא גם בצבי ואיל, הא בקרא דואל פתח אהל מועד לא הביאו נזכר רק שור או כשב או עז.

ולכאורה עוד קשה טובא על רש"י דאם האיסור רק משום הפסוק הנ"ל א"כ היו איסור בשחיטה ולא באכילה, דהא בפסוק שם נזכר רק איסור שחיטה ולא איסור אכילה, וא"כ מה הקשה רב יוסף לקמן דאי מתניתין ר' ישמעאל הוה ליה למימר לעולם שוחטין ואוכלין, הא גם לר' ישמעאל האיסור רק בשחיטה ולא באכילה, [וכן משמע ברש"י שם דיש איסור גם באכילה, ע"ש], ועוד קשה דאם כל האיסור היה רק בשחיטה א"כ למה בהיתר האיסור הוצרך הכתוב לומר "בכל אות נפשך תאכל בשר", הוה ליה למימר בכל אות נפשך תזבח בשר, דהא האכילה כלל לא נאסרה מעולם.

והרשב"א והר"ן פי' שבאמת גם לרש"י איסור אכילת בשר תאווה הוא איסור נפרד וילפינן ליה מהא דהוצרך הכתוב להתיר בשר תאווה, ובאמת קרא דואל פתח אה"מ אתי רק לשחוט חוץ, אלא דמכיון שנאסרו כל הבמות באכילת חולין ממילא הוו כל הבהמות כעומדות להקרבה ואסורות בשחיטה בחוץ כדן קדשים, ולכן ס"ד דגם צבי ואיל איתסרו באכילה אף דלא שייך בהן איסור שחוט חוץ, כיון שאיסור האכילה הוא איסור בפ"ע.

אמנם בפ"י רגמ"ה כאן כתב: "שבתחילה נאסר להן בשר תאווה, כלומר **במשכן כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב וגו' דדין להקריב אימורין מכל הבהמה ששוחט לצורכו**, שאם תאווה לאכול בשר אינו יכול לאכול עד שיקריב אימורין, משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאווה בלא אימורין וכו'", משמע מדבריו להדיא שאיסור אכילת בשר תאווה נלמד מהך קרא דואל פתח אהל מועד לא הביאו, ואי"ז דין נפרד, ודלא כפי' הרשב"א והר"ן.

ובאמת לכאורה גם במדרש דברים רבה פרשת ראה ד' ו' (הובא ברמב"ן ורשב"א ור"ן בסוגיין) משמע ומוכח להדיא דאיסור אכילת בשר תאווה

נדרים ונדבות? על זה מיישב רש"י מפני שהמשכן נמשח ואילו במת יחיד לא נמשח, ומכל מקום נראה שלא היה צריך לחילוק זה, אלא דבמשכן יש עליו קדושת מקדש ושם במת ציבור עלה ומדיני במת ציבור קרבים עליו כל הקרבנות וזה נתחדש רק בבמת ציבור, ואילו במת יחיד נעשתה רק לשם במת יחיד ובוה נתחדשה ההלכה דבוה קרב רק דבר שנידר ונדב, ולא היה צריך רש"י לומר טעמו דזה נמשח וזה לא נמשח.

והנה בגמ' בכורות (דף ד' ע"ב) איתא "יתנא אותו היום שהוקם המשכן, קרבו להם לישראל נדרים ונדבות חטאות ואשמות וכו'" ופירש רש"י, דמעיקרא לא קרבו חובות בבמת יחיד. והעיר ע"ז בשיטמ"ק, דהרי קודם שהוקם המשכן הקריבו חובות בבמה דזי ימי המילואים והוי התם חטאת, ולכאורה עוד לא נמשח המשכן ולא היה עליו חלות דין במת ציבור והיאך קרב בה חטאת? ותירץ דכוונת הגמ' דקודם לכן היינו שהקריבו כל אחד בראש גגו ובוה לא הקריבו חובות ולא קאי על המשכן בזי ימי המילואים עכ"ל. ואין ביאור לדבריו אם לא שנאמר שדין המשכן בזי ימי המילואים גם כן דינו כבמת ציבור, והכי הוי שיטת רש"י להדיא (בע"ז דף ל"ד ע"א) דבכל שבעת ימי המילואים היה למשכן תורת במת ציבור.

אלא דזה גופא צ"ע, דאם כפי שרש"י עצמו תולה את קדושת במת ציבור לא בעצם המטרה, לשם מה הוקם אלא תלי במשיחה בפועל, אי"כ היאך הוחל על המשכן דין במת ציבור והלא לא משחו את המשכן רק ביום השמיני למילואים כדכתיב להדיא בפר' נשא (פר' ז' פס' א') "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אותו" הרי דרק ביום השמיני נמשח ומכל מקום היה לו תורת במת ציבור אף בלא משיחה.

א"כ מוכח דלא במשיחה תלי רחמנא אלא דכך היא ההלכה שאת המשכן היו צריכים למשוח אותו לקדשו, אבל אין זה נותן את הלכות במה גדולה, אלא עצם הכנתו ובנייתו לשם במה גדולה מחילה עליו את הלכות במה גדולה, ובמה קטנה מעצם יסודו החילו עליו קדושת במה קטנה שהרי הוא עושה זאת לעצמו בראש גגו, אי"כ אין לכאורה כל עניין לעצם המשיחה ולא תלי בזה (וצ"ע גם בדברי הרשב"ם דיעקב משח את הבמה לקדש לבמה דלמאי איצטרך) וצ"ע.

***

(מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א)

ג) בגדר איסור בשר תאווה לשיטת רגמ"ה ורש"י

חולין י"ז ע"ב: "דתניא כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר וגו' ר' ישמעאל אומר לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאווה" כו', ופירש"י: "אסר להם בשר תאווה. שאין יכולין לאכול אלא בשר שלמים, ואם היו

כשב או עז שאפשר להקריב את אימוריהן בפנים, אך צבי ואיל שא"א להקריבן בפנים, לא נאסר כלל לאכלן בחוץ בלא הקרבת אימורין.

והנה עוד צ"ב בדברי רגמ"ה שבכל הסוגיא כתב כמה פעמים שאינו יכול לאכול "עד שיקריב אימורין", ולכאורה למה נקט דוקא עד שיקריב אימורין, הא בקרבן יש גם זריקת הדם, ומנ"ל שאיסור האכילה תלוי דוקא בהקרבת האימורין, וכן בפסוק שם כתיב: "למען אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זבחים על פני השדה והביאים לה' אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים לה' אותם. **וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח לה**", "א"כ ה"ל לרגמ"ה לכתוב גם "עד שיזרק הדם".

ובאמת כעין דברי הרגמ"ה הללו מצאנו גם ברש"י בפרשת ראה (י"ב ט"ו) שכתב: "רק בכל אות נפשך. במה הכתוב מדבר אם בבשר תאווה **להתירה להם בלא הקרבת אימורים**" כו', הרי דגם הוא נקט דגדר איסור בשר תאווה הוא מה שאוכלו בלא הקרבת אימורין, וצ"ב.

ואמנם אחר העיון נראה בס"ד שיש לרגמ"ה ורש"י בזה שיטה נפלאה המדוקדקת בפסוקים כמין חומר, וכמו שיבואר:

דהנה פשטיה דקרא משמע דעיקר האיסור בשחיטה בחוץ הוא מה ששפך את דמה בחוץ ולא הביאו למשכן לזרוק את דמו על המזבח, דהא כתיב שם: "דם יחשב לאיש ההוא **דם שפך**", ואמנם יש ע"ז דרשות חז"ל אך מ"מ י"ל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דזהו גדר איסור השחיטה בחוץ, ולפ"ז נראה דזהו מה שכתוב אח"כ "וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד", כלומר דלכן נאסרה השחיטה בחוץ כי הדם צריך להשפך רק באופן שיזרוק הכהן ממנו על המזבח, [ועיין בפ"י הרמב"ן שם שפי' שהוא כענין מצות כיסוי הדם בחיה ועוף שלא יהיה נראה כשופכו לע"ז, וכן בשחיטת בהמה צריך משום זה לשופכו דוקא בפנים], ולפ"ז נראה דמה שכתוב "והקטיר החלב לריח ניחח לה" אי"ז ענין לאיסור השחיטה, כי איסור השחיטה הוא רק משום שפיכת הדם, אלא צריך לפרש דהכתוב אמר כאן שני דברים כנגד שני איסורים שונים, שחיטה בחוץ ואכילה בחוץ, כנגד איסור השחיטה אמר "וזרק הכהן את הדם", כנ"ל, וכנגד איסור האכילה אמר "והקטיר החלב", כלומר דטעם איסור האכילה בחוץ הוא

נלמד מהך קרא, דאמרו שם: "רבנין אמרין הרבה דברים אסר אותן הקדוש ברוך הוא וחזר והתירן במקום אחר תדע לך **אסר הקדוש ברוך הוא לישראל לשחוט ולאכול עד שיביאנו פתח אהל מועד מנין שנא' ואל פתח אהל מועד לא יביאנו**... וכאן חזר והתירו להם שנאמר רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר... מניין ממה שקרינו בענין כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך", ומשמע מלשון המדרש להדיא דמהך קרא ילפינן גם לאיסור השחיטה וגם לאיסור האכילה, וכן מוכח לכאורה ממה שכתוב במדרש שאיסור השחיטה בחוץ נאסר במדבר והותר כשנכנסו לארץ, ולדברי הרשב"א והר"ן הרי איסור השחיטה לא הותר כלל, כי כל איסור השחיטה היה משום שבמדבר כל הבהמות היו עומדות להקרבה, וממילא היה בהן איסור שחוטי חוץ, אך כשנכנסו לארץ והותר בשר תאווה ממילא שוב אינן עומדות להקרבה, נמצא שגדר האיסור לא נשתנה כלל, ורק המציאות נשתנתה, א"כ דברי המדרש הם סייעתא גדולה לפי רגמ"ה, וצ"ע על הרשב"א והר"ן.

אף לכאורה קשה איך ילפינן מהך קרא איסור אכילת חולין בחוץ, הא בכל הפרשה ההיא נזכר רק איסור השחיטה בחוץ, אמנם נראה דכיון שמפורש במדרש דהכי ילפינן ממילא אין אנו אחראין לפרש כיצד ילפינן, כי דרכי הדרשות נמסרו לחז"ל ולא לנו ובודאי היה להם איזה דרשה לזה, (ובדרך אפשר יתכן לומר שדבר זה נרמז במה שכתוב "וזבחו זבחי שלמים לה' אותם", ולכאורה סגי למימר "וזבחו לה' אותם" וממילא ידעינן דהווי שלמים, דהא א"א להתנדב שום קרבן חוץ משלמים, וא"כ "זבחי שלמים" דכתב רחמנא למה לי, ואפשר דמהכא ילפינן דהאיסור אינו רק מה ששחטה בחוץ ולא הקריבה לה', אלא גם מה שאכל את בשרה אכילת חולין ולא אכילת גבוה).

ומה שהקשו התוס' דהך קרא מיירי בשחוטי חוץ י"ל כמ"ש הרמב"ן דהפסוק מיירי הן בחולין הן במוקדשין, ואח"כ שבאו לארץ הותר איסור החולין ונותר רק איסור המוקדשין, אולם לכאורה אכתי קשיא מה שהקשו התוס' מהא דס"ד לקמן דאיסור בשר תאווה הוא גם בצבי ואיל, ובהם לא שייך האיסור דואל פתח אהל מועד לא הביאו, ואמנם ברגמ"ה שם נראה שהרגיש בזה ופי': "אלא לר' ישמעאל צבי ואיל גופיהו וכו' כלומר מי הוכשרו בלא אימורין", אולם לכאו' צ"ב טובא מה תירץ בזה, הא בהך קרא נאסרה רק אכילת שור או

ובדברי אמת (דרוש יא דף כד ע"ד ד"ה איברא) הקשה על ראייה זו מדברי הריב"ש (שכח) שכתב שמכירת הבכורה של עשו ליעקב, אע"פ שהיא דבר שלא בא לעולם, היתה מכירה, משום שלפני מתן תורה היה אפשר למכור דבר שלא בא לעולם. וא"כ מהי ראיית הרמב"ם מנדרו של יעקב, והלא אפשר לומר שהועיל הנדר, כיון שלפני מתן תורה היה מועיל נדר בדבר שלא בא לעולם. והיותר תימה שהריב"ש עצמו (רפא) הביא ג"כ את הראיה מנדרו של יעקב אבינו שמועיל נדר בדבר שלא בא לעולם.

ואפשר לומר שהוכחת הרמב"ם היא מדרשת המדרש (בראשית רבה פרשה ע) שדרש 'מהו לאמר; לאמר לדורות כדי שיהיו נודרים בעת צרתן'. וא"כ משמע שאף לדורות אפשר לנדור כן. אלא שא"כ קשה מדוע לא הוסיף הרמב"ם שלומדים גם מפסוק זה. שוב ראיתי שבספר היכל מלך (דף לא, א) כתב כן.

ובכלי חמדה (ויצא ב) הקשה בנוסח אחר שאולי החיוב של יעקב אבינו הועיל מצד קנין, ולא מצד נדר. ועל שאלה זו תירץ שהוכחת הרמב"ם היא מהמשך הפסוק 'אשר נדרת לי שם נדר' שהקב"ה אמר ליעקב שהוא חייב לקיים את נדרו, ומשמע שמצד חיוב נדר בא עליו, ולא מצד קנין בדבר שלא בא לעולם, וחוזרת הראיה למקומה.

אלא שעדיין קשה שעכ"פ אפשר לומר שהועיל גם נדר בדבר שלא בא לעולם, כיון שהנדר היה לפני מתן תורה.

ותירץ הכלי חמדה שהרמב"ם לשיטתו שבן נח אינו מוזהר בבל יחל דברו, וכמו שכתבו המשנה למלך (מלכים פרק י הלכה ז ד"ה ודע בסופו), ורע"א (ע"ז ה, ב), וא"כ אם נאמר שהיה ליעקב אבינו דין בן נח מדוע היה עליו לקיים את נדרו, ובעל כרחך שחייבוהו כישאל שעליו לקיים את נדרו, וא"כ מוכח שישראל הנודר בכה"ג חייב לקיים.

ויש להעיר על דבריו, שאפשר לומר שקודם מתן תורה אף ישראל היו חייבים לקיים את הנדר, אבל

משום דאסור לאכול בשר עד שיקריב חלק ממנו לשולחן גבוה.

וממילא לפ"ז מבואר שפיר מה דס"ד דאיסור האכילה שייך גם בצבי ואיל, דהא מבואר בכתוב דגדר האיסור הוא שאסור לאכול עד שיקריב ממנו לגבוה, וס"ד דה"ה צבי ואיל אסורין באכילה ללא הקרבה לגבוה, וכיון שא"א להקריבם יאסרו באכילה לגמרי, ומשנין דלמרות שזהו גדר האיסור מ"מ לא נאסר אלא מה שראוי להקרבה, (וכמו שמתעם זה הותר בשר תאווה כשבאו לארץ, כיון שנתרחקו מהמקדש וא"א להם לבא תמיד להקריב).

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

(ד) בענין למדין מקודם מתן תורה

א. איתא בבראשית (כח, כ- כב) 'וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה וכו' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'.

וברמב"ם (ערכים וחרמים פרק ו הלכה לא- לג) כתב וז"ל 'ראה לי שאע"פ שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אם אמר הרי עלי להקדישו הרי זה חייב להקדישו כשיבא לעולם משום נדרו, ואם לא הקדיש הרי זה עובר משום בל תאחר ולא יחל דברו ומשום ככל היוצא מפיו יעשה כשאר הנדרים. כיצד האומר הרי עלי להקדיש כל שתעלה מצודתי מן הים, הרי עלי ליתן לעניים פירות שתוציא שדה זו, הרי עלי להחרים או ליתן לשבויים כל שאשתכר בשנה זו וכל כיוצא במאמרים אלו הרי זה חייב ליתן ולעשות בהן מה שאמר כשיבואו לידו, וזה וכיוצא בו בכלל נדרים הוא לא בכלל הקדשות. ראייה לדבר זה מה שאמר יעקב אבינו (בראשית כח, כב) וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך ונאמר (שם לא, יג) אשר נדרת לי שם נדר, והרי האומר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר חייב לנהוג בנזירות ואף על פי שעדיין לא נדר בנזיר, הואיל ואמר שידור בנזיר חייב להנזר וזה כיוצא בו וכזה ראוי לדון'.

אין אנו נמשכים בו אחרי אסור יעקב אבינו אלא צווי משה רבינו, הלא תראה אמרם שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני, וכל אלה מכלל המצות]. וא"כ כיצד למד הרמב"ם דין נדר בדבר שלא בא לעולם מיעקב אבינו, והלא אין למדין מקודם מתן תורה.

ובפשוטו אפשר לומר שהרמב"ם הסתמך על דברי המדרש שהובאו לעיל, שנדרו של יעקב היה בו לימוד לדורות שנודרים בעת צרה, וא"כ כיון שבתורה מבואר שנדר זה בא ללמד לדורות, ניתן ללמוד מהלכות נדר זה.

ג. וכאשר נעיין בדבר זה שאין למדין מקודם מתן תורה, נמצא שאע"פ שיסוד זה מבואר בירושלמי, יש לו סימוכין גם בבבלי בג' מקומות: א. בגמרא (יומא כח, ב) דנה הגמרא מתי זמן תפילת שחרית, ומבארת הגמרא שתפילתו של אברהם היתה בזמן השחרת הכתלים, ומקשה הגמרא כיצד ניתן ללמוד מאברהם אבינו. וביארו ר"ח והערוך (ערך שחר) ששאלת הגמרא היתה שא"א ללמוד מקודם מתן תורה. ב. וכן (סנהדרין מו, ב) שאלה הגמרא מנין יודעים על מצוות קבורה, ומבואר שם שאין להוכיח מקבורת האבות, שאולי זה היה מנהג בעלמא. ג. וכן (סנהדרין טו, ב) שור סיני בכמה נידון, האם למדים שעה מדורות או לא.

ואמנם מצינו מקומות רבים שחכמים למדו דברים מקודם מתן תורה. וצ"ב מהו הגדר.

ד. והנראה לומר ביישוב דבר זה, שיש לחלק בין סוגי הלימודים. דברים שהם מנהגים ודרך ארץ, או דברים שהם אסמכתאות רמזים וגילויי מילתא, אותם ניתן ללמוד מקודם מתן תורה, ועליהם לא נאמר הכלל שאין למדים מקודם מתן תורה. ועל כן ניתן ללמוד שאין מערבים שמחה בשמחה מהפסוק (בראשית כט, כז) מלא שבוע זאת, וכמו שמבואר בירושלמי (מו"ק פ"א ה"ז), וכן את סברת ר"ת (קידושין נב, א) שהמקדש בתו בסתם, כוונתו לגדולה, מלשון הפסוק

מנין לרמב"ם שאף לאחר מתן תורה חייבים לקיים בכה"ג. ובעיקר הדבר אם בני נח מחויבים לקיים נדרם, יש בזה אריכות דברים גדולה ולא ע"ת האס"ף.

והנראה לומר שאין כוונת הריב"ש שלפני מתן תורה היה אפשר לקנות ולמכור אף באופן שאין מועיל, אלא כוונת הריב"ש שרק הדין שאין מוכרים וקונים דשב"ל לא היה קיים לפני מתן תורה, משום שלפני מתן תורה הועיל מעשה קנין המראה על מכירה, ולא היה צריך סמיכות דעת גמורה שאינה שייכת בדבר שלא בא לעולם. אבל כאשר מדובר על נדר בין יעקב להקב"ה מהיכי תיתי לחלק ולומר שלפני מתן תורה הועיל נדר כשלא סמכא דעתיה ולאחר מתן תורה לא מועיל, והלא אם הקב"ה חייב את יעקב לקיים את נדרו, מוכח שהנדר חל, ומוכח שהיה ליעקב דין ישראל, וא"כ מדוע לחלק בין נדר של ישראל לפני מתן תורה לנדר של ישראל אחר מתן תורה. ומיושב הרמב"ם.

ב. אלא שיש להעיר על הרמב"ם מדברי הירושלמי (מועד קטן פ"ג ה"ה) שאין למדין מקודם מתן תורה, כלומר שאין ללמוד דין ממה שעשו אבותינו קודם מתן תורה, ולפיכך אין לומדים את דין אבלות שבעה ימים מהמספד שספד יוסף לאביו (בראשית נ, י), וכן כתב הרמב"ם (אבל פרק א הלכה א). [וראה בפירוש המשניות לרמב"ם (חולין פרק ז משנה ו) שכתב 'ושים לבך לכלל הגדול הזה המובא במשנה זו והוא אמרם מסיני נאסר, והוא, שאתה צריך לדעת שכל מה שאנו נזהרים ממנו או עושים אותו היום אין אנו עושים זאת אלא מפני צווי ה' על ידי משה, לא מפני שה' צוה בכך לנביאים שקדמוהו, דוגמא לכך, אין אנו אוכלים אבר מן החי לא מפני שה' אסר על בני נח אבר מן החי, אלא מפני שמשא אסר עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסיני שישאר אבר מן החי אסור. וכן אין אנו מלים בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שה' צונו על ידי משה להמול כמו שמל אברהם עליו השלום, וכן גיד הנשה

עיתים לבינה (על ספר העיתים אות קסה עמוד 237-238 אות ט). והסברא בזה היא שלימוד גזירה שווה מתבסס על דמיון בין שני מילים זהות, ודין שנאמר באחת מהמילים הללו מלמד על חברו, וממילא לא שייך לומר שכיון שאחד מהמילים הזהות נאמר לפני מתן תורה אי אפשר ללמוד ממנו.

ובעל כרחק שדברי הירושלמי נאמרו רק על דינים וחידושי הלכות, וגם כלפיהם ניתן לחלק בין מנהגים של האבות או ציוויים שציוו, או סיפור דברי הימים של האבות, שכלפיהם נאמר הכלל שאין למדים לפני מתן תורה, ובפרט היכן שיש מקום לחלק מסברא, כמו באבלו של יעקב, שאפשר לחלק ולטעון שיעקב היה אדם חשוב ועל כן עשו לו אבל כזה.

אבל דברים שדיבר ה' אל האבות, ניתן ללמוד מדיבורים אלו אף שנאמרו קודם מתן תורה [וכמו הלימוד שצריך הבחנה ג' חדשים בין בעל ראשון לבעל שני (יבמות מב, ב)], ומיושבים היטב דברי הרמב"ם.

ה. ואמנם גם אחרי חלוקה זו אין כלל זה ברור כל צורכו שהלא מצינו דברים הנלמדים מלפני מתן תורה, ואינם מדברי ה' לאבות, ואינם מנהגים או לימודים. ונפרט את חלקם: שעבוד ערב (ב"ב קעג, ב). התחייבות מעביד לחפץ מסוים מועיל מצד קנין גוף לפירות ונלמד מיעקב ולבן (תרומת הדשן קל [והובא בקצות החושן (שלב, ו)]. נידוי על תנאי צריך הפרה (מכות יא, ב). עולה טעונה כלי (זבחים צז, ב). איסור השחתת זרע (נדה יג, א). קבורת תפיסת המת (נזיר סה, א) [ובעיקר הלימוד מיעקב אבינו יש לתמוה שהרי יעקב לא נקבר במצרים אפילו שעה אחת, וא"כ כלל לא היה בו תפוסת המת.

שוב ראיתי שכבר עמד על זה בהעמק דבר (בראשית מז, ל), ותירץ שזה גופא היתה כוונת יעקב שאל תשאירני במצרים אפילו שעה אחת בכדי שלא תצטרך לקחת מתפוסת המת]. חיוב העלאת חוץ בראש המזבח (זבחים קח, ב). שהיית י' שנים

(בראשית שם, כו) לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה [ובשני לימודים אלו, אין הלימוד מעצם דברי לבן, אלא מכך שיעקב שתק והסכים לדבריו. וכן בדברי המהרש"א (ב"ב טז, א) שהקשה כיצד אברהם אבינו לא הסתכל על שרה לפני שנשאה ועבר על דברי חז"ל (קידושין מא, א) שאסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה. צריך לומר שכוונתו לשאול היאך התורה ציינה את העובדה שהוא לא ראה את אשתו קודם נישואיו, והלא לפי חז"ל אדם צריך לראות את אשתו לפני שמתחתן עמה.

וראה ברמב"ן ויצא (בראשית כט, כז) ובהערת הרח"ד שעוועל שם שציון לדברי השואל ומשיב (מהדו"ד ח"א מח) שהעיר על דברי הרמב"ן שבאבלות כתב הירושלמי שאין למדים מקודם מתן תורה, וא"כ יוצא שיציבא בארעא וגירא בשמי שמיא, שמיוסף לא לומדים ואילו מלבן לומדים דינים. ולבסוף הביא בשם היפה תואר (ויחי, ז) שמחלק בין מצוה שאין למדים מקודם מתן תורה לענין מוסרי שלומדים מקודם מתן תורה.]

וכן ניתן ללמוד מיוסף שבשני רעב אסור לשמש מיטתו (תענית יא, א), וכן שמשנים מפני השלום (יבמות סה, ב), וכן שזריזים מקדימים למצוות (פסחים ד, א) [וראה במכתב לחזקיהו (פסחים שם, דף לו ע"ב – לז ע"ב) שהקשה דבר זה. ובבנין שלמה (לר' שלמה הכהן מוילנה, ח"ב עניינים שונים, סי' ז, בנדפס מחדש עמוד תשח) מה שכתב בזה], וכן נתינת יב חודש בין אירוסין לנישואין (כתובות נז, ב).

וישנם לימודים שהם גזירה שווה או פירושי מילים, כמו הלימוד של קיחה משדה עפרון (קידושין ב, א), וכן סיכוך בדבר שאינו מקבל טומאה (סוכה יא, ב), וכן יבום באחים רק מן האב (יבמות יז, ב) שאותם ניתן ללמוד מלפני מתן תורה, וכן הוכיחו תוס' (ב"ק עא, ב ד"ה איסורי) [ויש לתמוה על הפני משה (סנהדרין פרק א הלכה ד) שכתב שאין למדים גזירה שווה מלפני מתן תורה. וכן תמה עליו בהגהות

8
אחד מתירוצים אלו אינו מיישב את כל הלימודים.
וצריך לומר שהיה קים להו לחז"ל שישנם דברים
שלומדים מהם, וישנם דברים שלא לומדים מהם.

לגירושין (יבמות סד, א). [וראה בתורה שלמה
(בראשית כט, עז; שם, עט; נ, לג; ובהשמטות עמוד
1900). ובשאלות (ויחי לה) ובהגהות שאילת שלום
(שם נ עמוד רכד) ובהעמק שאלה (שם אות א)]. ואף

~~~~~
"נחשבה" – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

בס"ד נחשבה ראה – שבת מברכין אלול – תש"פ ברכת החדש "אלול"

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ד' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום.

הנה יש בנותן ענין להעתיק מעט מהאגרת המפורסמת של אור ישראל וקדושו, מרן הגר"י מסאלאנט זצוק"ל ששלח בימים הללו של פרשת ראה, ונדפסה בספר אור ישראל איגרת יד. וכך כתוב שם:
ב"ה, ראה – ברכה.

מלפנים כאשר ידעתי – כל איש אחזו פלצות, מקול הקורא קדוש אלול. החרדה הלזו נשאה פריה להתקרב לעבודתו ית"ש, איש לפי ערכו – ... שינוי המעשה לטובה, התראה בכפלים, בהאיש אשר כל השנה אחז דרכו בקדש – לפי ערכו – מהאיש אשר כל השנה הלך השכים באין נוהג – לפי ערכו...

... כאשר ספו תמו גדולי היראים ... חרדת האלול כמעט נכבתה ר"ל – אכן ... נראה בעליל כי יש לפחד ולרתות עתה כ"א לפי ערכו, בכפלי כפלי מאת אשר לפנים ...

... כתבו הפוסקים אשר בימים הנוראים הללו – עת ההכנה לבא אל המשפט בר"ה, וביותר ההכנה על יוהכ"פ, אשר אין די באר העסק הגדול לפני האדם, להכין את עצמו לפני בואו...

כי אי אפשר לתאר את גודל ההבדל, להנצל מפורענות גדולות ר"ל בעולם האמיתי, כאשר יגדיל אצלו בחי' יוהכ"פ מעט גבוה יותר במדרגת התשובה, יקבע כ"א עת ללמוד בספרי היראים ...

הנה הדברים הללו נכתבו בשנה רגילה פחות או יותר, אבל שנה זו שנת הקורונה, שכל יום אנו ממששים את הדופק, מודדים לנו חום בכל פינה ופתח של אולם, ומי שכבר קיבל חום מתחיל למדוד סיטוראציה, וכל מי שיש לו שכל בקדקדו, מבין שהסכנות הבריאותיות הן רבות ועצומות, לאדם למשפחתו וליקיריו, – ולמי אין מישהו מהקרובים אליו ביותר, (אבא אמא אחים אחיות בני זוג ילדים נכדים, או סתם חברים טובים), שהוא בקבוצת 'סיכון' מסיבה כלשהי, – ודאי האלול צריך להיות מלווה בהתעוררות מיוחדת.

אמנם צריך להקדים להתעוררות זו הנחת יסוד: אני מאמין פאמונה שלמה. שהפורא יתפרך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים. והוא לברו עשה ועשה ויעשה לכל המעשים. וכאשר יוצאים מנקודת הנחה זו, ויודעים שכל מה שנעשה ויעשה הוא על ידי גזירת הבורא, ואילו היינו מתכוננים כראוי בשנה שעברה באלול, סביר מאוד שלא היתה באה הקורונה הלזו לעולם... על כל המשתמע מכך... הרי עכשיו כשאנו מקבלים הזדמנות חדשה של אלול, ננסה לעשות את המירב ממש, כדי לזכות להתפטר מהצרה הנוראה שהתרגשה עלינו בחטף, ולא ידענו את סופה... כדי לזכות לשנה טובה ומתוקה, ושנוכל לחוש את המתקנות...

נראה בעליל כי יש לפחד ולרתות עתה כ"א לפי ערכו, בכפלי כפלי מאת אשר לפנים ...

אוי כמה שזה נכון השנה, בכפלי כפלי מאת אשר לפנים ...

הבה נתכונן לאלול הבא עלינו לטובה, ונזכה שתכלה שנה קללותיה וקורונותיה... ותחל שנה וברכותיה.

ראה – אנכי נתן לפניכם היום – ברכה...

- שבת מברכין אלול -

"מתוך ההפיכה"

פרק ל"ג "תשב עד שתלבין?"

תקציר:

חיים שלום עובר טלטלה גדולה לאחר שהוכה על ידי שני בחורים ברחובה של עיר, הוא מאבד את הכרתו ומאושפז בבית החולים, לאחר החלמתו הארוכה, הוא מגיע לשכונתו וחש איך הבחורים מלגלים עליו מאד, הוא נפגע קשה, הוא גם מפחד מהתוקפים שנהגים להסתובב באזור, הוא חושש מאד שמא יפול טרף לידיהם, לפיכך מבקש מאמו להחליף אזור, הוא עובר לשכונת שערי חסד שנמצאת בצידה השני של העיר, משנה מקום משנה מזל, הוא מתחיל לשקם את עצמו, הוא שב ללימוד כמוקדם הוא לומד עם רב ברוך עקשטיין כמו כן הוא מתחיל ללמוד אצל רב ישראל יצחק רייזמאן יור"ד, במקביל הוא לומד אצל משפיע בשם רב נחמן נתן הרשקוביץ תורת רבי נחמן מברסלב, הוא מגלה לפתע את איציק ביגלמייסטר מהחבורה התמהונית בה למד קבלה, הקשר מתחדש ביניהם.

"יונטי דו ביסט אשטיק רשע מרושע, (אתה חתיכת רשע מרושע) אתה יודע עם מי סיבכת אותנו? תקפו חיים שמייסר וגדליה דער שלייער שנותרו בלי תעסוקה, את יונטי בעת שפגשוהו אחת מהסמטאות הצרות של שכונת מאה שערים. וואס איז גישען?" (מה קרה?) שאל יונטי בתמימות מעושה.

"מה הלכת לספר לנו חיים שלום פינקלשטיין שהוא שבבניק גדול, אתה סתם הוצאת עליו לעז כזה, התברר לנו אחר כך מרב לייבל ווערקער כי חיים שלום הוא בכלל לא שבבניק, רק עשה דברים אחרים שבשל זה לא הגיעו לו מכות וצערות, הוא כמעט עשה לנו סוף ובגללך כעת אנו לא חופשיים כמקודם, לעשות קצת "פריילאך" (שמחה).

יונטי לא שיער לעצמו כי רב לייבל ווערקער יהפוך עולמות על התקיפה. הוא למד את הסיפור עם חיים שלום בצורה לא נכונה, להבנתו היה חיים שלום משוקץ לחלוטין בעיני הקנאים, רק שלייבל לא הלך צעד קדימה להכות אותו (כפי המלצתו הראשונה), את זה שמר רק לשעת הדחק. היו לו כמה ראיות שהוא זהיר מאד ולא התחיל במבצעים מטורפים להטיל אימה ופחד על הכלל כדוגמת המתחרה "קול המסורה" בשל זה רכש מספר מתנגדים משולי המחנה שלא יכלו להכיל מלחמות שקטות לטעמם.

יונטי אהב שני דברים מאד, אקשן וכסף. הוא עשה חשבון שאם ימסור את חיים שלום לידי חיים וגדליה הם יעשו צעד אחד קדימה ואז יוכל לרוץ לנחצה לבקש הגנה על המותקף, בזה יחזק גם את האמון שלו שנפגם לא מעט אצלו, כך יהיה לו כסף משני הצדדים וגם יהיה הרבה אקשן, הפעם הבין שהפריז על המידה, עכשיו התנגש ישירות עם רב לייבל ווערקער שהוא טיפוס מסוכן אם מתנגשים בו חזיתית.

כעת הוא לא יבין את הסתירות בהנהגתו, כשפעם הוא רץ לומר לרב לייבל שחיים שלום אולי הוא משוגע אבל אין לו עסק עם אנשי המחתרות. ובו זמנית, הוא הולך ומגרה את חיים וגדליה שירביצו לחיים שלום, בנוסף מגיעים לפתע אנשי המחתרות עם שיסערוס וביקסן (אקדחים ורובים), מי תזמן אותם לבוא בוא זמנית?! הוא עלול לעלות עליו כי הוא יחם כל מיני מאורעות כדי שיהיה "ברדק" רציני.

מוחו של יונטי קדח במהירות "סיפור חילוף" הוא מרח להם הסבר שהייתה לו טעות עם איזה שבבניק אחר שדמה לו מאד וגם הוא היה בשיעור באותו מוצאי שבת.

לשמחתו היה לו במה להיתלות, היה לו את משה סלאוועס בחור שדמה לחיים שלום במספר פרטים חיצוניים, הוא לא היה ממש שבבניק רק שפזל קצת החוצה, לאחרונה היה מתלבש בגדרנות יתר (להוריו היה כסף ודאגו להדגיש זאת) זה גרם להרמת גבות, כך החלו לא מעט רינונים שנתן עיניו בחברה השבבניקית והוא מחקה כבר את אורחות חייהם.

האמת הייתה די באמצע, משה לא התקרב אליהם, לא מתוך צדקות יתירה, אלא שהיה בוש בהם, הם היו רמה מאד נמוכה עבורו, הוא חיפש את ה"סולתה ושמנה" עמם היו לו שיחות מלאות בטעם, לכן העולם לא למד היטב את אותו משה, לאן הוא משתייך, כי גם היה בחור שמבין בלימוד ונהנה מסברא טובה, הוא אהב להיכנס לשיעורים ולהפגין נוכחות די בולטת, לא אחת היה מתווכח עם העילוי רב ישראל יעקב פישר, אחד מגאוני ירושלים העתידיים, יחד עם העילוי רב ברוך מרדכי הכהן סוסובר (אחד מגאוני ישיבת עץ חיים) איתו למד בחברותא כל יום, רב ברוך מרדכי היה מקורב מאד אל רב ישראל יעקב פישר שהיה

גדול המתמידים בישיבה ועושה עמו לא אחת תחרות, הייתה זו תחרות קשה מאד, רב ישראל יעקב לא פסק מלימוד יומם ולילה לא היה יום שלא היה דופק על הבימה וצועק: "מ'נעמט זיך צום לערנען" - אני לוקח את עצמי רק ללימוד.

(היה זה בעקבות כמה לצים שניסו למשוך אותו לשיחה בטילה פעם אחת הצליחו למשוך אותו כמעט עשרים דקות, לפתע הזדעזע חמורות, היתכן שכל כך הרבה זמן בזבזתי על שטויות והבלים?! הוא קם במהירות ודפק בעוצמה על הבימה, מ'נעמט זיך צום לערנען, מאז זה היה מוטו של חייו, הם לא נתן שוב למשובת הנערים לקטוע את משוש חייו הלימוד)

הוא גם היה גאון עצום בידיעות ובהבנה בשל שטחי הש"ס, היחיד שיכול היה להתחרות בו היה אותו רב ברוך מרדכי הכהן סוסובר אף הוא עליו מיוחד במינו וגם בעל חוש הבחנה דק, הוא ידע לזהות טעויות דקות ולתת הסבר אך הגיעו הטעויות.

(אלמלי פנה לפרנסה היה בשדרה הראשית של גדולי ירושלים, אלא שעונוי הרב גרם לו לפנות אל תחום הגהות ספרי לימוד ראשונים ואחרונים וגם שם ניכרת הייתה גדולתו בתורה. לימים כשהזקין עבר פעם ב"זכרון משה" כשאליו נלווה יהודי [קרוב משפחתי זצ"ל שסיפר לי אבדלחט"א את הסיפור] הוא ראה מודעה מסוימת ואץ לקרותה. לפתע החלו עיניו ליזול דמעות ללא הפוגות, מלווהו היה סקן לדעת על מה ולמה הבכיה הפתאומית, לאחר שנרגע הסביר לידידו שראה עתה מודעה שמכריזה על דרשתו של הגאון האדיר רבי ישראל יעקב פישר שליט"א לקראת שבת הגדול. היו שם עשרות מראי מקומות, הוא נרעש מגודל הבקיאיות וההיקף שהפינו אותן מראי מקומות, הוא שיער בראשו החרוף כי רב ישראל הו"ך להקיף כמעט את כל חדרי תורה והכל בדרשה אחת, לפתע תפס את עצמו, האם הוא עצמו אם היה משקיע כרב ישראל יעקב לא היה מגיע רחוק כמוהו ואולי אף יותר ממנו? הנה רב ישראל יעקב כבר אחד מגדולי ישראל שכל ישראל חרדים לשמעו, ואילו הוא, מה ומי הוא? איזה בעל הבית מזדקן! מי ידע עליו אי מה? שמו כיום שקוע בתהום השכחה, מעטים האנשים שיודעים עליו ומסתמא כשיפטר אפילו לא ידעו מי ה"ך, הידיעה הזו תפסה אותו חזק, לפיך מירר בבכי על החיים שהלכו ולא ישובו עוד).

משה סלאוועס הבין שאם ילך לצד השני יפסיד את עולמו, הוא לא ראה איש מהשבבניקים שעשה חיים מוצלחים, כולם הפסידו את עולמם ברגע אחד, דבר זה עצר אותו מלרדת במדרון, הוא רצה את החברותא עם אותו רב ברוך מרדכי סוסובר וגם אהב את הויכוחים הרבים שניהל עם טובי הלמדנים בירושלים, כל זה היה נעצר אם היה נוטה מעט לכיון השבבניקי, זה המחיר לחופש המדומה!

אולם לא כולם ידעו ללמוד את הסוגיא הזאת ולפיך היו לדברי יונטי אחיזה מסוימת, חיים וגדליה שלא היו פקחים במיוחד, קנו את הסיפור ועשו עמו פשרה, בהזדמנות הראשונה העבירו לרב לייבל מידע על הטעות בזיהוי, הם הצטדקו בפניו כי הבינו בטעות שהכוונה שלו הייתה, על חיים שלום אבל יונטי התכוון על משה סלאוועס שדומה לו מאד ושאלו רשות לטפל בחשוד.

אולם את ר' לייבל הערמומי לא מורחים עם סיפורי מעשיות כאלו שמתאימים רק לילדים, הוא ידע שמושה סלאוועס לא היה לרגע אחד על הכוונת, מחקר שעשה הגדיר בדיוק את מיקומו ולפיך לא חשדו לרגע בנטייה לצאת החוצה, מאימתי יונטי לוקח על עצמו פרויקטים חדשים שלא התבקש? ולמה בכלל עקף אותו? מהו לו ולחבורת חיים וגדליה שהארגון שלהם זניח למד, למה החליט על דעת עצמו לעשות סערה?

מוחו לא הצליח להכיל את נפשו המעוותת של יונטי שדומה ל"לייבקה גפרור" שמחפש לעשות תבערות ואחרי זה מעמיד פנים תמימות של "אוהב שלום ורודף שלום" מעתה אין לו יותר עניינים איתו.

יונטי הערמומי קלט מרחוק שהקדיח את תבשילו ויותר אינו רצוי אצל רב לייבל ווערקער, הוא גם לא ידע כמה תועלת ישג מהקשר שלו עם נחצ'ה, ואילו חיים וגדליה אינם בעלי רכוש רב כדי לפרנס אותו, הוא למד על בשרו את המושג, שלא רוקדים על מספר חתונות בו זמנית, תפסת מרובה לא תפסת, עתה נשאר עם תוכניות רבות באמתחתו, אך ללא אפשרות מימוש.

קיץ תש"ג

שנה שלימה עוברת על חיים שלום, החיים זורמים על מי מנוחות, הסדרים שניהל החזירו אליו את האמון שנסדק, רב משה יוסף עקב מן הצד וגילה שחתנו התחזק יותר בשמירת התורה והמצוות, נראה שלא האמונה בו נפגמה, אלא היה עת משבר ואכזבה מרה מהתנהגות חלקים מהציבור שנהגו בגסות כלפיו, אבל עתה ב"ה כשהוא נמצא רחוק ממעוז הקנאים הוא מתנהל בצורה רגילה.

יש לו סדרים מלאים, הוא לומד עם רב ברוך עקשטיין כל יום שעותיים, מסכתות כתובות וסנהדרין, לימוד שמייגע מאד, שעותיים נוספות לומד הוא עם רבי ישראל יצחק רייזמאן את הל' תערובות, יש לו גם את החברותא עם אפרים זלמן במס' עירובין, אם כך מלא בתעסוקה חיובית ואין לו כל שייכות עם החבורה המסוכנת שניתקה את הקשר. א"כ צריכים להתחיל להכין את הקרקע לקביעת נישואין.

הוא פנה לרעייתו בעדינות להכשיר את הקרקע, בתחילה בטפטופים זהירים, סיפורים ואנקדוטות שבאו להוכיח שב"ה חיים שלום חזר אל עצמו הוא שוב שקוע בלימוד אינטנסיבי, כמו כן יציב הוא בבריאותו, הוא גם התנער לחלוטין מכל החוגים הבעייתיים שקשורים לציונות, תוספת זאת חשובה הייתה, אם בתחילה בטוחה הייתה שאינו שבבניק, באה הצדקמת זלאטע

דרושוּבֵיךְ שִׁכְנַתָּהּ הַמְסוּרָה וְדָאָגָה לְשִׁטּוֹף אֶת מוֹחָה מִיַּד שְׁבוּעַ שֵׁשׁ שְׁמוּעוֹת רַבּוֹת עַל קֶשֶׁר הַדּוֹק עִם הַצִּיּוֹנִים, זֶה הוֹסִיף שֶׁמֶן לְבַעֲרָה, לֹא רַק שְׂאִינוֹ יֵצֵב, אֲלֵא אֶף חֲצֵי חִילוֹנֵי רַח"ל, עֵתָה חֲשׁוֹב הִיא לְהַפְרִיךְ גַּם שְׁמוּעַת שׂוּאָה זֹאת.

"יש לו את המגיד שיעורים הטובים ביותר והוא עושה חיל בתחום החדש שלו בהלכה, הוא סיים את כל הלכות תערוכות בהצלחה וקיבל על כך תעודת הצטיינות מיוחדת מהרב רייזמאן, עכשיו הוא לומד הלכות טריפות וגם בזה הוא עושה חייל, לפני שבוע נבחן על כל פרק "אלו טריפות" פרק קשה ומסובך אצל הגאונים הצדיקים, רבי ראובן זליג בענגיס הראב"ד, רבי אליהו זלאטניק ורבי דוד יונגריץ, גדולי הדיינים בירושלים. גם הגאון הגדול רבי מאטיס דייס שנחשב ענק שבענקים אמר לי שחיים שלום יהיה גאון בכל מכמני הש"ס, נחת יהודית, מה יכול להיות יותר טוב מזה? ועיקר העיקרים לא לשכות, צארטיל כבר בת 20 וחבל לעכב אותה!"

הוא ביקש ממנה להטות כתף ולהתחיל להירתם להכנות לקראת חתונה.

אך אשתו ציפורה עשתה עצמה כאילו לא שומעת, היא הפגינה חוסר עניין, בקושי הקשיבה למה שאמר, עיניה היו עצומות לחלוטין, נראה למתסכל כאילו היא נרדמה באמצע.

רב משה יוסף התחנן לפניו שוב ושוב, כי עליה לחשוב על טובת צארטיל שלא תאבה לשבור את השידוך, אין יום שהיא לא אומרת עשרות פרקי תהילים בכותל המערבי ובבית, למען הקמת הבית בקרוב, היא רואה בעיניים כלות את כל חברותיה הטובות מקימות בזו אחר זו את בתיהן, ואילו היא נותרת עם מטען אכזבות ענק, היא לא מעיזה לדבר עם הוריה שיזרוזו את הליכי החתונה המעוכבת, אבל בתוכה נשרפת מצער דאגה רבה, כי לבסוף תישאר חתומה עם הסטיגמה הנוראה "בלייבן מיט א'גרוען צאפ" (תשב עד שתלבין ראשה) חלילה כבי"לא הינדא בת השכנים גיטרמן שכבר "ליידער" (כמה מצער) עברו עליה ארבע עשורים ועדיין יושבת ומצפה לחתן העלום שלא מגיע, האם גם עליה ייגזר כן לשבת ולחכות עד בוש?

"ציפורה כאמא מסורה עלייך, להיות ערה לרחשי ליבה של צארטיל, היא רוצה בכל מאודה את החיים איתו, אך את יכולה לעכב בעדה את משאלת לבה שנובע מתוך עמקי הלב, למה להיות אגואיסטית ולשקוע בתוך כל האמוציות שיש לך? זה ממש לא בריא, אני מתחנן לפניך, לשתף פעולה ולהתחיל בסידור צרכי החתונה, אעזור לך בכל תחום, כדי שנוכל בעוד חודשיים שלושה להעמיד חופה".

אך ציפורה עקשנית כפרד, יש לה "תנא דמסייע" לה במאבק שלה, השכנה הצדקנית זלאטע דרושוּבֵיךְ שמדי שבוע שבועיים באה לברר, אם כבר עשתה את הצעד המתבקש, לפרק את השידוך, היא מוכנה להיות הצד המולק ומביא לפירוק הקשר, מתוך דאגה כנה לה, שלא תיפול לידי בחור שלוקה ב"נערוען בראך" (עצבים חלושים ביותר) מחלה שכמעט ואין לה ריפוי, היא מביאה לה כמה סיפורים מסמרי שער (מציאותות דמיון מעורבים יחד) מזוגות כאלו שבאמצע החיים היו צריכים לפרק את החבילה כשהם מותירים ילדים פגועי נפש רח"ל.

צארטיל לא תיפגע מעזיבת השידוך כיון ששמה יוצא לפניו כבחורה מושלמת שכל בחור טוב ירצה להשתדך איתה, אולי יום יומיים ידברו על כך כדרך הרכלנים שאין להם חיות בלי לעכל את צרות הזולת (מקיימים את הפסוק וחי אחיך עמך בתוקן תתעניין כל הזמן בצרותיו ותחיה מהן), אבל כולם יבינו את הצעד ההכרחי שהתבקש, היא תעשה כל שביכולתה למצוא שידוך. ציפורה גומעת את דבריה בשקיקה וכך מקבלת היא כוחות לנהל את המערכה שלה בדרך שבחורה.

היא משדרת אפתיות מוחלטת, לא מתווכחת רק אדישה מוחלטת, כל הדיבורים של רב משה יוסף חולפים ליד אחנה ושם הם נעצרים. כל מה שקשור לנושא הזה לא נוגע אליה אישית, היא מוכנה לדבר איתו על כל נושא בעולם חוץ מהנושא הזה. היא לא מביעה כיום את דעותיה לנתק את השידוך (בגלל הכרעת המו"צ) היא כאלו מחקה את השידוך מתודעתה, אם רוצים לעשות את השידוך שיעשו זאת אבל בלעדיה.

פעם אחת ויחידה התבטאה שבמקרה והשידוך יקום ויהיה, היא לא תהיה בחתונה ולא בכל שמחות השבע ברכות, היא לא תפריע חלילה, אבל גם לא תתן גיבוי. צריכים לחשוב שהיא כביכול נמצאת במדינת הים או שנפטרה לחיי העולם הבא וניתן לחתן את צארטיל גם בלעדיה. היא חלילה וחס לא תנתק את הקשר שלה עם צארטיל, היא תוכל לבוא לבקר אותה אבל בלי "סרח העוֹדֵף".

רב משה יוסף לא ידע להשית עצות בנפשו, אך אפשר להקים בית איתו, אם זהו היחס שיקבל החתן, יחסים כאלו יכולים להעיב על כל תחילת הקשר, בצורה כזו הבית יעמוד על אדנים מאד רעועים.

במר נפשו נכנס רב משה יוסף אל המו"צ שכבר תפקד בצורה די מלאה ושפך לפניו את מרי לבו, אך אפשר במצב כזה כשיש אופוזיציה בבית להקים בית בריא בלי סיבוכים?

המו"צ שמע את כל טענותיו, הוא עוחדו מאד אבל הזהיר לא למהר לעשות את החתונה, כשיש משקעים כל כך קשים, צריכים לתת לזה עוד כמה חודשים, לא להעלות שוב את הנושא בבית, כאילו לא קיים, כשאין חזית מנגד לפעמים ההתנגדות רפה מאליה "יען שטעקען האט צוויי זייטיין" (לכל מקל יש שני צדדים כמה שתנסה לחלק אותו תמיד ישארו בו שני צדדים) אומר

פתגם אידישאי עתיק יומין, כלומר אין מחלוקת בה יש רק צד אחד, ברגע שהצד השני לא מגיב אין חומר בערה והאש שוקטת מאליה.

יעבור זמן ואין הסבר הולם לכך שצארטיל עדיין כלה בלי הכנות לחתונה, הראשונות שתתעוררנה הן השכנות הצמודות, הן לא תוכלנה להבין את הסיפור המשונה הזה וחזקה שתבואנה לשאול את שכנתן לפרש העניין. כשתראה ציפורה את שכנותיה מתפלאות על שאינה עושה דבר, הן לא תרפינה בלי לקבל תשובה הולמת (כמנהג שכנות הגונות ביותר) היא לא תוכל לחמוק מהן, וודאי תתבייש לומר להן שהיא רוצה שהשידוך ייעזב, ככל שיעבור זמן והכל יבעבע עד לרתיחה מסוכנת תצטוך ציפורה לקחת הכרעה.

אם חלילה וחס תילחם לשבור את השידוך יחשב עוד הפעם את המסלול, אך הוא מאד מקוה שהתנגדותה תרפה, הזמן יעשה את שלו, היו סיום דברי המו"צ החכם.

***

חיים שלום עצמו היה תמה לא אחת, למה אין רמז כל שהוא מצד משפחת המחונן על תארך, אם עד עתה היו תירוצים שנתנו הסבר כל שהוא, אבל ב'ה כבר עברה עוד שנה, מצבו יציב עתה למד, הוא לומד בשיא הברען, אמנם יש לו שיעור אצל איציק ביגלמייסטר, אבל זה לא משהו רציני כבעבר, איש גם אינו יודע על כך ואין את הקנאים שמתחקים אחריו, למה אין אפילו רמז קל שיתן לו אישוש קל שהשידוך עוד חי וקיים. אפרים זלמן הוא לא הכתובת כדי להעביר מסרים, אולי הוא צריך לבקש את אמו שתעשה מעשה בפועל ותשאל את המחונן תכליתית האם יש סיכוי לעשות חתונה או שאלו חלומות באספמיה, הוא לא מוכן לחכות עוד זמן, עדיף להתיר את הקשר ולסיים את העגינות, הוא ימצא שידוך הגון ברבות הזמן, לחתן אין תארך תפוגה כמו לצד השני, להיפך יש פתגם שאומר שבחור דומה לין ישן שככל שמתיישן כך טעמו משביח.

הוא הפך בעניין בשעות הקטנות של הלילה בלא סוף, הוא לא רצה לעשות צעד פיזי, הוא ידע והעריך את המתנה הגדולה שקיבל הוא לא היה רוצה לעשות צעד פיזי שיצטער עליו, אבל חוסר התכלית בעגינות הקשה עליו מאד. לאחר שבועות של נדודי שינה החליט לא להשאיר את המצב באויר, עדיף לקבל את המכה בפנים ולא לחיות באשליה וספיקות כל כך הרבה חודשים, אבל לפני שיעשה את הצעד הסופי החליט בעצמו לגשת אל המו"צ בחשאי ולשאול אותו מה לעשות. כל הנוטל עצה מן החכמים אינו מפסיד.

***

באחד השיעורים של רבי נחמן נתן הרשקוביץ הגיעו שני אורחים, אריאל אטיאס ועוד אבך בעל זקן זיפים שעטה כל הלימוד משקפיים כהות, חיים שלום היה סקן בכל הלימוד מי הוא התלמיד החדש, הוא לא נראה כל כך מתאים לסגנון, אבל הוא גילה ערנות רבה ושאל שאלות מאד מעניינות, אולי הוא בעל תשובה חדש שמחפש את דרכו דרך לימוד תורת ברסלב.

כשניסה לתהות אצל אריאל אטיאס על טיבו, ענה לו כי מדובר בבעל תשובה שמגשש את דרכו אל היהדות, לברסלב יש יד גדולה להשיב בתשובה, מאות כבר נושעו שם. בתחילה היו מגיעים שניהם ביחד, אריאל אטיאס לא היה סוג של מקשה או מחפש תירוצים, יותר היה מקשיב אקטיבי שמנענע את ראשו בהתלהבות לכל מאמר ואומר בניגון דביקות "אוי הפלא ופלא" "רבינו הקדוש כל הדבק בך בן עולם הבא" אבל לא חוקר לעומק.

אבל בעל התשובה שענה לשם 'אלי' מאד התעניין במה שלמד, הוא הרבה לשאול על כל נושא שעלה בשיעור, לא אחת היו שאלות הבל, אבל מפעם לפעם שיפץ את שאלותיו שגירו את חיים שלום להתערב ולהסביר את העקרונות שקלט, רבי נחמן נתן שאף נחת מתלמידו המחכים את רבו. כעבור חודשיים אמר רבי נחמן נתן שאולי כבר מיותר לבוא אליו, נראה שחיים שלום הוא המרצה, הוא מיישב בטוב טעם את כל השאלות, עד שכמעט ואין לו הרבה מה להוסיף.

אלי שגילה עולם ומלואו בשיעור החל להזק את הקשר שלו, הוא החל להשפיע על חיים שלום שירבה את נוכחותו בשיעור כי כך יתעלה מעלה, חיים שלום היה בדילמה קשה, היו לו הרבה מחויבויות לכל השיעורים והחברותות שקבע, אבל אלי לא הרפה, הוא ביקש ממנו שלמצער יקבע איתו שיעור בנפרד, כדי שיוכל להבין את היסודות העמוקים שמתגלים לו בשיעורים של רבי נחמן נתן. לזה קשה היה לחיים שלום לסרב. כך החל הקשר להתהדק מיום ליום ובלי משים לב זה היה לא אחת על חשבון החברותא שלו עם האחים הורוביץ.

***

בחודש חשון תש"ד הצליח חיים שלום להשיג תור למו"צ, לאחר מאמצים רבים שהפעיל דרך רב ברוך עקשטיין להתקבל אצל המו"צ, קדמו לכך עשרות ניסיונות עקרים שלא צלחו, המרחק משערי חסד לעיר העתיקה היה גדול מדי, גם שעות קבלת הקהל היו מאד לא גמישות, כמעט כל הפונים היו תושבי העיר העתיקה.

העיכובים הרבים גרמו לחיים שלום מפח נפש מרובה, לא אחת חשד ברב ברוך עקשטיין כי יד לו בדחיות החוזרות ונשנות, בשל היחסים העדימים שהיו ביניהם, לא העז חיים שלום להאשימו ישירות, אבל לא אחת שלח רמיזות דקיקות שהוא לא עושה די כדי להפגישו עם המו"צ, שעה שמדובר בנושאים שממש קשורים לכל עתידו.

